

3.2 සාම්ප්‍රදායික තර්ක ශාස්ත්‍රයේ (අව්‍යවහිත හා ව්‍යවහිත) අනුමාන ඇසුරෙන් සප්‍රමාණ නිගමනවලට එළඹෙයි.

3.1 සප්‍රමාණ තර්ක ගොඩනගයි .

ඉගෙනුම් පල :

- ◆ තාර්කික අනුමාන මත පදනම් වූ දැනුම අවබෝධ කර ගනී.
- ◆ විවිධ අනුමාන වර්ග පැහැදිලි කරයි.
- ◆ තර්කයක ආකෘතිය හා අන්තර්ගතය අතර වෙනස ලියා දක්වයි.
- ◆ භාෂාමය ප්‍රකාශන සම්මත සංවාකය ස්වරූපයට ගොඩ නගයි.
- ◆ තර්කයක සප්‍රමාණතාවය තාර්කික රීතීන් අනුසාරයෙන් විනිශ්චය කරයි.
- ◆ තාර්කික රීතීන් ඇසුරෙන් ලුප්ත සංවාකය ලොප්චි ඇති අංග ප්‍රස්තුතය නිරීක්ෂණය කරයි.

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාවාරිය තරංග ධරණීත මයා, දර්ශන අධ්‍යයනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

ව්‍යවහිත අනුමානය හෙවත් සංවාක‍්‍ය තර්කනය

පොදු අංගයක් ඇති අවයව ප්‍රස්තුත දෙකකින් තුන්වන ප්‍රස්තුතයක් අනුමාන කර ගැනීම සංවාක‍්‍යයකි.

උදා -

- සියලු මිනිසුන් මැරෙන සුළුය.
ඇරිස්ටෝටල් මිනිසෙකි.
∴ ඇරිස්ටෝටල් මැරෙන සුළුය.
- හොඳින් පොහොර යෙදුවොත් අස්වැන්න සරුවෙයි
හොඳින් පොහොර යොදයි
∴ අස්වැන්න සරුවෙයි.

සංවාක‍්‍ය ගොඩනැගෙන ආකාර දෙකකි.

1. ශුද්ධ/අමිශ්‍ර සංවාක‍්‍ය
2. මිශ්‍ර සංවාක‍්‍ය

ශුද්ධ සංවාක‍්‍ය (අමිශ්‍ර සංවාක‍්‍ය)

නිරූපාධික, සෝපාධික, විශෝජක යන වර්ග තුනෙන් කවර හෝ එක් වර්ගයකට පමණක් අයත් ප්‍රස්තුතයන්ගෙන් ගොඩනැගුණු සංවාක‍්‍ය ශුද්ධ සංවාක‍්‍ය ලෙස හඳුන්වයි.

ශුද්ධ සංවාක‍්‍ය වර්ග 3කි.

1. නිරූපාධික සංවාක‍්‍ය
2. ශුද්ධ සෝපාධික සංවාක‍්‍ය
3. ශුද්ධ විශෝජක සංවාක‍්‍ය

නිරූපාධික සංවාකාය

පොදු අංගයක් ඇති අවයව ප්‍රස්තුත දෙකකින් යටත් පිරිසෙහි එකක්වත් සාමාන්‍ය ප්‍රස්තුතයක්ව තිබිය දී තුන් වන ප්‍රස්තුතයක් අනුමාන කර ගැනීම නිරූපාධික සංවාකායකි.

උදා -

- සියලු කළුපාට සත්තු ලස්සනය.
- සියලු කපුටන් කළුපාට සත්තුය.
- ∴ සියලු කපුටන් ලස්සනය.

ශුද්ධ සෝපාධික සංවාකාය

අංග ප්‍රස්තුත සියල්ල සෝපාධික වර්ගයට ගැනෙන සංවාකාය ශුද්ධ සෝපාධික සංවාකාය ලෙස හඳුන්වයි.

උදා -

- ඉඳින් කොළඹ වරායක් වේ නම් එවිට නුවර වැවක් ඇත.
- ඉඳින් නුවර වැවක් වේ නම් එවිට නුවර මාලිගාවක් ඇත.
- ∴ කොළඹ වරායක් වේ නම් නුවර මාලිගාවක් ඇත.

ශුද්ධ වියෝජක සංවාකාය

අංග ප්‍රස්තුත තුනම වියෝජක ගණයට අයත් ප්‍රස්තුතයන්ගෙන් ගොඩ නැගුණු සංවාකාය ශුද්ධ වියෝජක සංවාකායයි.

උදා -

- ඇය නිලියක් හෝ ගායිකාවක් වේ.
- ඇය නිලියක් හෝ නිරූපිකාවක් වේ.
- ∴ ඇය ගායිකාවක් හෝ නිරූපිකාවක් වේ.

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාචාර්ය තරංග ධරණීන මයා, දර්ශන අධ්‍යාපනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

මිශ්‍ර සංවාක්‍ය

විවිධ වර්ගවලට අයත් ප්‍රස්තුතයන්ගෙන් ගොඩනැගුණු සංවාක්‍ය මිශ්‍ර සංවාක්‍ය ගණයට වැටේ. ඒවා වර්ග 3කි.

1. මිශ්‍ර සෝපාධික සංවාක්‍ය
2. මිශ්‍ර විශෝජක සංවාක්‍ය
3. උභතෝකෝචික සංවාක්‍ය

මිශ්‍ර සෝපාධික සංවාක්‍ය

සාධ්‍ය අවයවය සෝපාධික ප්‍රස්තුතයක් වශයෙනුත් ඉතිරි අංග ප්‍රස්තුත නිරූපාධික ප්‍රස්තුත වශයෙනුත් පවතින සංවාක්‍ය මිශ්‍ර සෝපාධික සංවාක්‍යයකි.

උදා -

ඉදින් ඇ මහන්සියෙන් වැඩකරන්නේ නම් එවිට ඇ විභාගය සමත් වේ.
 ඇ මහන්සියෙන් වැඩ කරයි.
 ∴ ඇ විභාගය සමත් වේ.

ඉහත සංවාක්‍ය වල සප්‍රමාණතාවය විනිශ්චයට යොදාගන්නා අනුමිත රීති දෙකකි.

1. අස්ති ප්‍රකාර රීතිය.
2. නාස්ති ප්‍රකාර රීතිය.

අස්ති ප්‍රකාර රීතිය.

මිශ්‍ර සෝපාධික සංවාක්‍යක සාධ්‍ය අවයවයේ යෙදී ඇති පූර්වාංගය පක්ෂ අවයවයේ දී පිළිගෙන ඇති විට දී සාධ්‍ය අවයවයේ යෙදුණු අපරාංගය නිගමනයේදී පිළිගත යුතුය.

$$1. (P \longrightarrow Q)$$

$$\frac{P}{\therefore Q}$$

$$2. (P \longrightarrow \neg Q)$$

$$\frac{P}{\therefore \neg Q}$$

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාවාරිය තරංග ධරණීන මයා, දර්ශන අධ්‍යයනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

$$3. (\neg P \longrightarrow Q)$$

$$\frac{\neg P}{\therefore Q}$$

$$4. (\neg P \longrightarrow \neg Q)$$

$$\frac{\neg P}{\therefore \neg Q}$$

නාස්ති ප්‍රකාර රීතිය.

සාධ්‍ය අවයවයේ යෙදී ඇති සෝපාධික ප්‍රස්තුතයේ අපරාංගය පක්ෂ අවයවයේ දී බැහැර කළ ඇති විට නිගමනයේ දී සාධ්‍ය අවයවයේ පූර්වාංග බැහැර කළ යුතුය.

$$1. (P \longrightarrow Q)$$

$$\frac{\neg Q}{\therefore \neg P}$$

$$2. (P \longrightarrow \neg Q)$$

$$\frac{Q}{\therefore \neg P}$$

$$3. (\neg P \longrightarrow Q)$$

$$\frac{\neg Q}{\therefore P}$$

$$4. (\neg P \longrightarrow \neg Q)$$

$$\frac{Q}{\therefore P}$$

මෙම රීති දෙකෙන් එකකටවත් අනුකූල නොවන මිශ්‍ර සෝපාධික සංවාක්‍ය නිශ්ප්‍රමාණ ඒවා ලෙස සැලකේ. එවන් නිශ්ප්‍රමාණ සෝපාධික සංවාක්‍ය තුළ හටගත හැකි අභාස දෙකකි.

1. අපරාංග ආභාසය

මෙහි දී සාධ්‍ය අවයවයේ යෙදුණු සෝපාධික ප්‍රස්තුතයේ අපරාංගය පක්ෂ අවයවයේදී පිළිගෙන පූර්වාංගය නිගමනයේ දී පිළිගැනේ නම් අපරාංග ආභාසය හට ගනී.

$$1. (P \rightarrow Q)$$

$$\frac{Q}{\therefore P}$$

$$2. (P \rightarrow \neg Q)$$

$$\frac{\neg Q}{\therefore P}$$

$$3. (\neg P \rightarrow Q)$$

$$\frac{Q}{\therefore \neg P}$$

$$4. (\neg P \rightarrow \neg Q)$$

$$\frac{\neg Q}{\therefore \neg P}$$

2. නිශේධිත පූර්වාංග අභාසය

මෙහි දී සාධාය අවයවය යෙදුණු සෝපාධික ප්‍රස්තුතයේ පූර්වාංගය පක්ෂ අවයවයේ දී බැහැර කර අනතුරුව අපරාංග නිගමනයේ දී බැහැර කෙරේ.

1. $(P \rightarrow Q)$	2. $(P \rightarrow \neg Q)$	3. $(\neg P \rightarrow Q)$	4. $(\neg P \rightarrow \neg Q)$
$\frac{\neg P}{\therefore \neg Q}$	$\frac{\neg P}{\therefore Q}$	$\frac{P}{\therefore \neg Q}$	$\frac{P}{\therefore Q}$

මිශ්‍ර විශේෂක සංවාකාය

මිශ්‍ර විශේෂක සංවාකායක සාධාය අවයවය විශේෂක ප්‍රස්තුතයක් වන අතර ඉතිරි අංග ප්‍රස්තුත නිරූපාධික වේ.

උදා -

ඇය නිලියක් හෝ ගායිකාවක් වේ.
 ඇය නිලියක් නොවේ.
 \therefore ඇය ගායිකාවක් වේ.

ඇය නිලියක් හෝ ගායිකාවක් වේ.
 ඇය ගායිකාවක් නොවේ.
 \therefore ඇය නිලියක් වේ.

මෙවැනි සංවාකාය සප්‍රමාණ වන්නේ නාස්ති අස්ති ප්‍රකාර රීතියට අනුවයි. නාස්ති අස්ති ප්‍රකාර රීතියෙන් ප්‍රකාශ වනුයේ සාධාය අවයවය යෙදී ඇති විශේෂක ප්‍රස්තුතයේ විකල්ප දෙකෙන් කවර හෝ එක් විකල්පයක් පක්ෂ අවයවය තුළදී බැහැර කර ඇති විට ඉතිරි විකල්පය නිගමනය තුළ දී පිළිගත යුතු බවයි.

$$\begin{array}{l} 1. (P \vee Q) \\ \quad \text{ඌ P} \\ \hline \therefore Q \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 2. (P \vee Q) \\ \quad \text{ඌ Q} \\ \hline \therefore P \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 3. (\text{ඌ P} \vee Q) \\ \quad P \\ \hline \therefore Q \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 4. (\text{ඌ P} \vee Q) \\ \quad \text{ඌ Q} \\ \hline \therefore \text{ඌ P} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 5. (P \vee \text{ඌ Q}) \\ \quad \text{ඌ P} \\ \hline \therefore \text{ඌ Q} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 6. (P \vee \text{ඌ Q}) \\ \quad Q \\ \hline \therefore P \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 7. (\text{ඌ P} \vee \text{ඌ Q}) \\ \quad P \\ \hline \therefore \text{ඌ Q} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 8. (\text{ඌ P} \vee \text{ඌ Q}) \\ \quad Q \\ \hline \therefore \text{ඌ P} \end{array}$$

උභතෝකෝචික සංවාකාය

සාධා අවයවය සංයුක්ත සෝපාධික ප්‍රස්තුතයක් වශයෙනුත් පක්ෂ අවයවය විශෝජක ප්‍රස්තුතයක් වශයෙනුත් ගෙන නිරූපාධික හෝ විශෝජක ප්‍රස්තුතයකින් නිගමනය දී ඇති සංවාකාය විශේෂය උභතෝකෝචික වශයෙන් සැලකේ.

උභතෝකෝචික සංවාකාය සප්‍රමාණ විය හැකි ස්වරූප 4කි.

1. සරල අස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝචිකය
2. සරල නස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝචිකය
3. සංකීර්ණ අස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝචිකය
4. සංකීර්ණ නස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝචිකය

සරල අස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝටිකය

මෙහි සාධ්‍ය අවයවය එකම අපරාංගය වෙනුවෙන් විකල්ප ලෙස යෙදුණු පූර්වාංග දෙකකින් යුතුය. එකී පූර්වාංගයන් පක්ෂ අවයවය තුළදී විශෝජක ප්‍රස්තුතයක විකල්ප ලෙස යෙදේ.

උදා -

ඇ නිලියක් නම් ධනවත් වන අතර ඇ ගායිකාවක් නම් එවිට ද ධනවත් වේ.
ඇ නිලියක් හෝ ගායිකාවක් වේ.
∴ ඇ ධනවත් වේ .

සරල නස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝටිකය

මෙහි දී සාධ්‍ය අවයවය තුළ එකම පූර්වාංගය වෙනුවෙන් විකල්ප ලෙස යෙදුණු අපරාංග දෙකක් ඇත. එකී අපරාංගයන් නිශේධනය වී විශෝජක ප්‍රස්තුතයක විකල්ප ලෙස පක්ෂ අවයවය යෙදුණු විට පූර්වාංගය නිශේධනය වී නිගමනයේ යෙදේ.

උදා -

ඇය බුද්ධිමත් නම් තර්ක ශාස්ත්‍රය තෝරා ගන්නා අතර ඇය බුද්ධිමත් නම් ගණිතය තෝරා ගනී.
එක්කෝ ඇය තර්ක ශාස්ත්‍රය තෝරා නොගනී නැත්නම් ගණිතය තෝරා නොගනියි.
∴ ඇය බුද්ධිමත් නොවේ .

සංකීර්ණ අස්ත්‍යාත්මික උභතෝකෝටිකය

සාධ්‍ය අවයවය සෝපාධික ප්‍රස්තුත දෙකකින් යුක්ත වන අතර ඒවා එකිනෙකට වෙනස් පූර්වාංග දෙකකින් හා වෙනස් වූ අපරාංග දෙකකින් යුතුය. එකී පූර්වාංගයන් පක්ෂ අවයවය තුළ දී විකල්ප ලෙස පිළිගත් විට අපරාංග නිගමනයේ දී විකල්ප ලෙස පිළිගෙන ඇත.

උදා -

ඔබ පින් කරන්නේ නම් දිව්‍ය ලෝකයට යන අතර පව් කලොත් අපායට යයි.
එක්කෝ ඔබ පින් කරයි නැත්නම් ඔබ පව් කරයි.
∴ එක්කෝ ඔබ දිව්‍යලෝකයට යයි නැත්නම් ඔබ අපායට යයි .

සංකීර්ණ නාස්ත්‍රාත්මික උභතෝකෝටිකය

මෙහිදී ද සාධා අවයවය සෝපාධික ප්‍රස්තුත දෙකකින් සමන්විත වන අතර ඒවා එකිනෙකට වෙනස් පූර්වාංග දෙකකින් සහ අපරාංග දෙකකින් යුතුය. එකී අපරාංගයන් නිශේධනය වී විශෝජක ප්‍රස්තුතයක විකල්ප ලෙස පක්ෂ අවයවය තුළ ද යෙදුණු විට දී පූර්වාංග නිශේධනය වී විශෝජක ප්‍රස්තුතයක විකල්ප ලෙස නිගමනයෙහි යෙදේ.

උදා -

ඇය නිළියක් නම් එවිට ඇ රූමත් වන අතර ඇ ගායිකාවක් නම් එවිට ඇ ධනවත් වේ.
එක්කෝ ඇය රූමත් නොවේ නැත්නම් ඇය ධනවත් නොවේ.
∴ එක්කෝ ඇය නිළියක් නොවේ නැත්නම් ඇ ගායිකාවක් නොවේ .

නිරූපාධික සංවාකාස සප්‍රමාණතාවය විනිශ්චය කරන රීති.

ඇරිස්ටෝටල් නිරූපාධික සංවාකාස සප්‍රමාණතාවය විනිශ්චය කිරීමට රීති 6ක් ඉදිරිපත් කළ අතර එම රීති කොටස් තුනකට ප්‍රභේද කර ඇත.

1. සංවාකාස ව්‍යුහය පිළිබඳ රීති.
2. සංවාකාස පද ව්‍යාජ්නිය පිළිබඳ රීති.
3. සංවාකාස ගුණය පිළිබඳ රීති.

සංවාකාය ව්‍යුහය පිළිබඳ රීති.

1. සෑම සංවාකායකම දෙවර බැගින් යෙදුණු පද තුනක් පමණක් තිබිය යුතුය.
2. සෑම සංවාකායකම ප්‍රස්තුත තුනක් පමණක් තිබිය යුතුය.

• සෑම සංවාකායකම දෙවර බැගින් යෙදුණු පද තුනක් පමණක් තිබිය යුතුය.

ඇරිස්ටෝටලියානු සංවාකාය අවයව ප්‍රස්තුත දෙකකින් හා නිගමනයකින් යුතුය. නිගමනය ප්‍රස්තුතයේ වාච්‍ය වන පදය පක්ෂ පදය (S) ලෙසත්, නිගමනයේ වාචකය වන පදය සාධාය පදය (P) ලෙසත් හඳුන්වනු ලබයි. එකී පද දෙක අවයව දෙකෙහිත් පිහිටයි. අවයව දෙකේ පොදු පදය මධ්‍ය පදය (M) ලෙසින් සැලකෙයි. ඒ සෑම පදයක්ම දෙවරක් බැගින් යෙදිය යුතුය.

උදා -

	M	P
සාධාය අවයවය	:- කලුපාට සත්තු පියාසර කරයි	
	S	M
පක්ෂ අවයවය	:- කපුටන් කළුපාට සත්තුය	
	S	P
නිගමනය	:- ∴ කපුටන් පියාසර කරයි	

මෙම රීතිය උල්ලංඝනය විය හැකි අවස්ථා කීපයක් වේ.

- සංවාකාය තුළ පද දෙකක් පැවතීම. එවිට හඳුන්වන්නේ ද්විපද ආභාසය වශයෙනි.

උදා -

සියලු පාලකයන් එඩිතර වේ.
 එඩිතර සියළුදෙනා පාලකයන් වේ.
 ∴ සමහර පාලකයන් එඩිතර වේ .

මෙහි ඇත්තේ පාලකයන්, එඩිතර යනුවෙන් පද දෙකක් පමණි. එය ද්විපද ආභාසයයි.

- සංවාක්‍ය තුළ පද තුනකට වැඩි ගණනක් පැවතීම.(එවිට වතුෂ්පද හෝ බහුපද යන අභාසයන්ට ලක්වී හැක.)

උදා -

උරගුන් විසකුරුය.
 විසකුරු උරගුන් අපනයනය කරයි.
 ∴ උරගුන් අපනයනය කරයි .

මෙහි උරගුන් , විසකුරු , විසකුරු උරගුන් අපනයනය කරන යනුවෙන් පද 4කි. එය වතුෂ්පද අභාසයයි.

උදා -

කිසිම මිනිසෙක් දිය කිඳුරියන් දැක නැත.
 සියලු දියකිඳුරියන් මසුන්ය.
 ∴ සියලු දියකිඳුරියන් මසුන් දැක නැත.

මෙහි මිනිසුන්,මසුන් දැකීම, දිය කිඳුරියන් දැකීම, දිය කිඳුරියන්, මසුන් යනුවෙන් පද 5කි. එය බහුපද අභාසය ලෙස හඳුන්වයි.

- සෑම සංවාක්‍යකම ප්‍රස්තුත තුනක් පමණක් තිබිය යුතුය.

සංවාක්‍යයක සාධ්‍ය අවයවය, පක්ෂ අවයවය හා නිගමනය වශයෙන් අංග ප්‍රස්තුත තුන හඳුන්වයි. සංවාක්‍යයේ ඇති අංග ප්‍රස්තුත සංඛ්‍යාව තුනකට අඩු හෝ වැඩි වේ නම් එවිට මෙම රීතිය උල්ලංඝනය වේ.

උදා -

සියලු පළතුරු කහ පාට නොවේ.
 කහපාට සියල්ල ඉඳි ඇත.
 ∴ සමහර පළතුරු කහපාට නොවේ.

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාවාරිය තරංග ධරණික මයා, දර්ශන අධ්‍යයනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

පද ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ රීති.

සංවාක්‍යයක පද ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් රීති දෙකකි. ඒවා III හා IV වන රීති වේ.

03. සෑම සංවාක්‍යකම මධ්‍ය පදය අඩුතරමින් එක් අවයවයකදීවත් ව්‍යාප්තව පැවතිය යුතුය.

04. අවයවක අව්‍යාප්ත වූ කිසිම පදයක් නිගමනයෙහි ව්‍යාප්ත නොකළ යුතුය.

*** සෑම සංවාක්‍යකම මධ්‍ය පදය අඩුතරමින් එක් අවයවයකදීවත් ව්‍යාප්තව පැවතිය යුතුය.**

සංවාක්‍යයක මධ්‍ය පදය වශයෙන් හඳුන්වන්නේ අවයව ප්‍රස්තුත දෙකෙහි පොදු අංගයයි.

ඇරිස්ටෝටල් පවසන ආකාරයට එකී මධ්‍ය පදය එක් අවයවයක් තුළ දී වත් ව්‍යාප්තව පැවතිය යුතුය.

ඒ අනුව අවයව දෙකේදීම මධ්‍ය පදය අව්‍යාප්තව පැවතියහොත් මෙම රීතිය උල්ලංඝනය වී අව්‍යාප්ත

මධ්‍ය පද ආභාසය හට ගනී.

උදා -

පළතුරු සියල්ල පෝෂණ ගුණයෙන් යුතුය.
පෝෂණ ගුණයෙන් යුතු සමහරක් එළවළුය.
∴ සමහර එළවළු පළතුරුය.

A	+ - P M
I	- - M S
∴ I	- - S P

අව්‍යාප්ත මධ්‍ය පද ආභාසය ඇත.

අවයවයක අව්‍යාප්ත වූ කිසිම පදයක් නිගමනයේදී ව්‍යාප්ත නොකළ යුතුය.

මෙම රීතිය අදාළ වන්නේ පක්ෂ හා සාධ්‍ය පදය සම්බන්ධයෙනි. සංවාක්‍යයක පක්ෂ පදය අවයවයේ දී

අව්‍යාප්තව පැවත නිගමනයේ දී එය ව්‍යාප්තව පැවතියහොත් අයථා පක්ෂ පද ආභාසය හට ගනියි.

උදා -

මල් සුවඳවත්ය.
මල් ලස්සනයි.
∴ ලස්සන සියල්ල සුවඳවත්ය.

A	+ - M P
A	+ - M S
∴ A	+ - S P

අයථා පක්ෂ පද ආභාසය ඇත.

Copyright

අවයවයෙහි අව්‍යාජත වූ සාධා පදය නිගමනය තුළ ව්‍යාජතව තැබීමෙන් අයථා සාධා පද ආභාසය හට ගනී.

උදා -

නීතිඥයන් තර්ක කරති.
 ගුරුවරු නීතිඥයන් නොවේ.
 ∴ ගුරුවරු තර්ක කරන්නේ නැත.

A	$\begin{matrix} + \\ M \\ \bar{P} \end{matrix}$
E	$\begin{matrix} + \\ S \\ M \end{matrix}$
∴ E	$\begin{matrix} + & + \\ S & P \end{matrix}$

අයථා සාධා පද ආභාසය ඇත.

සංවාකාශ ගුණය පිළිබඳ රීති.

05. සංවාකාශ අඩු තරමින් එක් අවයවයක්වත් ප්‍රතිජානනාත්මක විය යුතුය.

06. අවයවයක් නිශේධන නම් පමණක් නිගමනය ද නිශේධන විය යුතුය

• සංවාකාශ අඩු තරමින් එක් අවයවයක්වත් ප්‍රතිජානනාත්මක විය යුතුය.

මෙම රීතියට අනුව සංවාකාශයේ අවයව දෙකම ප්‍රතිශේධනාත්මක විය නොහැක. එනම් සාධා හා පක්ෂ යන අවයව දෙක පිළිවෙලින් (E E), (E O), (O E), (O O) යන අවස්ථා හතරේ දී මෙම රීතිය උල්ලංඝනය වේ.

උදා -

කිසිම වැඩිහිටියෙක් අවංක නැත. E
 සමහර වැඩිහිටියන් කපටි නැත. O
 ∴ කපටි සමහරු අවංක නැත. O

• අවයවයක් නිශේධන නම් පමණක් නිගමනය ද නිශේධන විය යුතුය.

මෙම රීතිය උල්ලංඝනය විය හැකි ක්‍රම දෙකක් ඇත.

1. අවයවයක් නිශේධන විටක ප්‍රතිජානන නිගමනයක් ලබා දීම
2. අවයව දෙකම ප්‍රතිජානන විටෙක නිශේධන නිගමනයක් ලබා දීම

උදා -

පළතුරු සියල්ල ගුණදායකය.
 පළතුරු සියල්ල ඇඹුල් රස නොවේ.
 ∴ ඇඹුල් රස සමහරක් ගුණදායකය.

A	M P
O	S M
∴ I	S P

ඉහත දැක් වූ රීති පද්ධතිය තුළ කවර හෝ රීතියක් උල්ලංඝනය වීම තර්කය නිශ්ප්‍රමාණ වීමට සෑහේ. ඒ අනුව සප්‍රමාණ තර්කයක ඉහත සඳහන් කිසිදු රීතියක් උල්ලංඝනය නොවේ.

සංවාකාය අනු රීති

සංවාකාය ප්‍රධාන රීති ආශ්‍රයෙන් ඔප්පු කළ යුතු රීති අනු රීති වේ. එවන් අනු රීති 3කි.

1. සංවාකායක අවයව දෙකම විශේෂ ප්‍රස්තුත විය නොහැක.
2. අවයවයක් විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් වන කල්හි නිගමනය විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් විය යුතුය.
3. විශේෂ වූ සාධාය අවයවයකින් හා නිශේධන පක්ෂ අවයවයකින් කිසිදු නිගමනයක් ගමය නොවේ.

01. අවයව දෙකම විශේෂ ප්‍රස්තුත විය නොහැක.

මීට අදාළ අවස්ථා 4කි. එනම් සාධාය හා පක්ෂ යන අවයව පිළිවෙලින් (I,I), (I,O), (O,I), (O,O) යන අවස්ථා හතරයි. මෙවැනි ව්‍යුහයක් තුළ ඇති තර්කයක් සප්‍රමාණ නොවේ.

02. අවයවයක් විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් වන කල්හි නිගමනය විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් විය යුතුය.

මෙම රීතියට අදාළව සප්‍රමාණ තර්කන අවස්ථා පහකි. එනම් සාධාය හා පක්ෂ අවයව පිළිවෙලින් (A,I), (I,A), (A,O), (O,A),(E,I) යන අවස්ථාවන්ය. මෙවැනි අවස්ථාවන්හි නිගමනය සාමාන්‍ය ප්‍රස්තුතයක් විය නොහැක.

03. විශේෂ වූ සාධාය අවයවයකින් හා නිශේධනාත්මක පක්ෂ අවයවයකින් සප්‍රමාණ නිගමනයක් ගමය නොවේ.

මීට අදාළ අවස්ථා 4කි. එනම් සාධාය හා පක්ෂ යන අවයව දෙක පිළිවෙලින් (I,E), (I,O), (O,E), (O,O) යන අවස්ථා හතරයි. මෙවැනි අවස්ථාවක නිගමනයක් කරා එළඹියහොත් ඉහත සඳහන් ඇරිස්ටෝටලියානු සංවාකාය රීතීන්ගෙන් හතරවෙනි හෝ පස්වෙනි හෝ හයවෙනි රීතීන් උල්ලංඝනය වේ.

සංවාකාස ප්‍රකාර හා සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර

සාධා හා පක්ෂ අවයවයන්හි මධ්‍ය පදය පිහිටීම අනුව ගොඩ නැගෙන සංවාකාස ආකෘති ප්‍රකාර නම් වේ.

ප්‍රකාර හතරකි

පළමු ප්‍රකාරය

$$\begin{array}{cc}
 M & P \\
 S & M \\
 \hline
 \therefore S & P
 \end{array}$$

මධ්‍ය පදය සාධා අවයවයේ වාච්‍ය ලෙසත් පක්ෂ අවයවයේ වාචකය ලෙසත් පිහිටා ඇති නිරූපායික සංවාකාසයක් පළමු ප්‍රකාරයට ගැනේ.

උදා -

කළුපාට සතුන් පියාසර කරයි.
 කපුටන් කළුපාට සතුන්ය.
 \therefore කපුටන් පියාසර කරයි.

දෙවන ප්‍රකාරය

$$\begin{array}{cc}
 P & M \\
 S & M \\
 \hline
 \therefore S & P
 \end{array}$$

මධ්‍ය පදය සාධ්‍ය අවයවයේ සහ පක්ෂ අවයවයේ වාචකය ලෙස පිහිටා ඇති නිරූපාධික සංවාක්‍යයක් දෙවන ප්‍රකාරයට ගැනේ.

උදා -

මිත්‍රයින් සියලු දෙනා විශ්වාසවන්තය.
 ඥාතීන් හැමෝම විශ්වාසවන්ත නොවේ.
 ∴ ඥාතීන් හැමෝම මිත්‍රයින් නොවේ.

තෙවන ප්‍රකාරය

M	P	
M	S	
∴ S	P	

මධ්‍ය පදය සාධ්‍ය අවයවයේ සහ පක්ෂ අවයවයේ වාච්‍ය ලෙස පිහිටා ඇති නිරූපාධික සංවාක්‍යයක් තෙවන ප්‍රකාරයට ගැනේ.

උදා -

බලලුන් සුරතලුන් වේ.
 බලලුන් සිව්පාවුන් වේ.
 ∴ සිව්පාවුන් සමහරක් සුරතලුන්ය.

හතරවන ප්‍රකාරය

$$\begin{array}{r}
 P \quad M \\
 M \quad S \\
 \hline
 \therefore S \quad P
 \end{array}$$

මධ්‍ය පදය සාධ්‍ය අවයවයේ වාචකය ලෙසත් පක්ෂ අවයවයේ වාච්‍ය ලෙසත් පිහිටා ඇති නිරූපාධික සංවාක්‍යයක් හතරවන ප්‍රකාරයට ගැනේ.

උදා -

පාලකයින් කිසිවෙක් දාර්ශනිකයන් නොවේ.
 දාර්ශනිකයන් සියලු දෙනා ප්‍රඥාවන්තය.
 ∴ ප්‍රඥාවන්තයින් සියලු දෙනා පාලකයින් වේ.

සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර

නිරූපාධික සංවාක්‍යයක් සප්‍රමාණ වන විට දී එහි සාධ්‍ය, පක්ෂ හා නිගමනය යන අංග ප්‍රස්තුත තුන පිළිවෙලින් පිහිටිය හැකි ආකාරය සප්‍රමාණ උපප්‍රකාරයන්ගෙන් දැක්වේ. ඒ අනුව ප්‍රකාර 4ට ගැනෙන සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර 24ක් පිළිබඳ පමණක් අප අධ්‍යයනය කරමු.

• පළමු ප්‍රකාරයට අදාළ සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර.

- බාර්බරා (BARBARA)
- සෙලරෙන්ට් (CELARENT)
- දාර්ශි (DARII)
- ෆෙරියෝ (FERIO)
- බාර්බරී (BARBARI)
- සෙලරොන්ට් (CELARONT)

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාවාරිය තරංග ධරණීන මයා, දර්ශන අධ්‍යයනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

MP	A	E	A	E	A	E
SM	A	A	I	I	A	A
∴ SP	A	E	I	O	I	O

රීතීන් -

1. විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් වෙතොත් එය පක්ෂ අවයව විය යුතුය.
2. නිෂේධන ප්‍රස්තුතයක් වෙතොත් එය සාධ්‍ය අවයවය විය යුතුය

• දෙවන ප්‍රකාරයට අදාළ සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර.

- සෙසරේ (CESARE)
- කැමෙස්ට්‍රෙස් (CAMESTRES)
- ෆෙස්ටිනෝ (FESTINO)
- බරෝකෝ (BAROCO)
- සෙසරෝ (CESARO)
- කැමෙස්ට්‍රෝස් (CAMESTROS)

PM	E	A	E	A	E	A
SM	A	E	I	O	A	E
∴ SP	E	E	O	O	O	O

රීතීන් -

1. අවයව දෙකම ප්‍රතිජානනාත්මක විය නොහැකිය.(එක් අවයවයක් ප්‍රතිෂේධනාත්මක විය යුතුය)
2. විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් වෙතොත් එය පක්ෂ අවයවය විය යුතුය.

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ශාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාවාරිය තරංග ධරණීන මයා, දර්ශන අධ්‍යයනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

• තුන්වන ප්‍රකාරයට අදාළ සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර.

- ඩරප්ති (DARAPTHI)
- දිසමිස් (DISAMIS)
- ඩාටිසි (DATISI)
- ෆෙලප්ටෝන් (FELAPTON)
- බොකාඩෝ (BOCADO)
- ෆෙරිසෝන් (FERISON)

MP	A	I	A	E	O	E
MS	A	A	I	A	A	I
. . SP	I	I	I	O	O	O

රීතීන් -

1. නිෂේධන අවයවයක් වේ නම් එය සාධා අවයවය විය යුතුය.
2. නිගමනය විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් විය යුතුය.

• හතරවන ප්‍රකාරයට අදාළ සප්‍රමාණ උපප්‍රකාර.

- බ්‍රමන්ටිප් (BRAMANTIP)
- කැමෙනස් (CAMENES)
- දිමරිස් (DIMARIS)
- ෆෙසපො (FESAPO)
- ෆ්‍රෙසිසෝන් (FRESISON)
- කැමෙනෝස් (CAMENOS)

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාචාර්ය තරංග ධරණීත මයා, දර්ශන අධ්‍යයනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

PM	A	A	I	E	E	A
MS	A	E	A	A	I	E
. . SP	I	E	I	O	O	O

රීතීන් -

1. සාධා අවයවය ප්‍රතිජානනාත්මක නම් පක්ෂ අවයවය සාමාන්‍ය ප්‍රස්තුතයක් විය යුතුය.
2. පක්ෂ අවයවය ප්‍රතිජානනාත්මක නම් නිගමනය විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් විය යුතුය
3. අවයවයක් නිෂේධනාත්මක නම් සාධා අවයවය සාමාන්‍ය ප්‍රස්තුතයක් විය යුතුය.

ලුප්ත සංවාකාස හා සංක්ෂේපණ මාලා

ලුප්ත සංවාකාස

සාමාන්‍යයෙන් සංවාකාසක සාධා, පක්ෂ හා නිගමනය වශයෙන් අංග ප්‍රස්තුත තුනකි. එක් අංග ප්‍රස්තුතයක් ලොප් කර සංක්ෂේපණව පැවසෙන සංවාකාස ලුප්ත සංවාකාසයි. ලුප්ත සංවාකාස වර්ග තුනකි.

1. ප්‍රථමක වර්ගයේ ලුප්ත සංවාකාස
2. ද්විතීයික වර්ගයේ ලුප්ත සංවාකාස
3. තෘතීය වර්ගයේ ලුප්ත සංවාකාස

අන්තර්ගතය සකස් කිරීම :- ප්‍රීතිමා සෙනවිරත්න මිය, කැ/ගාන්ත ජෝසප් බාලිකා විද්‍යාලය - කැගල්ල

අන්තර්ගතය පරීක්ෂා කිරීම :- කලීකාවාරිය තරංග ධරණිත මයා, දර්ශන අධ්‍යාපනාංශය - කැලණිය වි. වි.

පරිගණක පිටු සැකසුම :- එම්.කේ.ඩබ්ලිව්.නේමිත්ඳා වික්‍රමරත්න මෙය,හ/ජදුර විද්‍යාලය අඟුණකොළපැලැස්ස

ප්‍රථමක වර්ගයේ ලුප්ත සංවාක්‍ය

නිගමන ප්‍රස්තුතයේ වාච්‍ය වන පදය දෙන ලද අවයවය තුළ පවතින ලුප්ත සංවාක්‍ය ප්‍රථමක ගණයට අයත් වේ. එවිට ඉවත්ව ඇතිතේ සාධ්‍ය අවයවය යි.

උදා -

තර්ක ශාස්ත්‍රඥයින් දුරදර්ශී වේ. මක්නිසාද යත් තර්ක ශාස්ත්‍රඥයින් දාර්ශනිකයන් වන බැවිනි.

ද්විතියික වර්ගයේ ලුප්ත සංවාක්‍ය

නිගමන ප්‍රස්තුතයේ වාචකය වන පදය දී ඇති අවයවය තුළ පවතින ලුප්ත සංවාක්‍ය ද්විතියික ගණයට අයත් වේ. එවිට එහි ලොප් වී ඇත්තේ පක්ෂ අවයවයයි.

උදා -

ශ්‍රීකයින් ප්‍රඥාවන්තය. මක් නිසාද යත් දාර්ශනිකයන් ප්‍රඥාවන්තයන් වන හෙයිනි.

තෘතීය වර්ගයේ ලුප්ත සංවාක්‍ය

තෘතීය ගණනයේ ලුප්ත සංවාක්‍යක ලොප් වන්නේ නිගමනයයි. සාධ්‍ය හා පක්ෂ යන අවයව දෙක සහසම්බන්ධතාවයක් දරන නිපාතයක් මගින් සම්බන්ධ කෙරෙයි.

උදා -

සියලු මිනිසුන් මැරෙන සුළු අතර ඇරිස්ටෝටල් මිනිසෙකි.

සංක්ෂේපමාලා

එක් එක් පූර්ව සංවාක්‍යයේ නිගමනය ලොප් කොට සරලව පැවසෙන ප්‍රගාමී තර්කනාවලිය සංක්ෂේපමාලාවයි. තවද එය ලුප්ත සංවාක්‍ය ශ්‍රේණියකි. මේ අනුව සංක්ෂේපමාලාවක් ගොඩනගාගන්නේ පූර්ව සංවාක්‍යයේ නිගමනය අපර සංවාක්‍යයේ අවයවයක් සමග ලොප් කිරීමෙනි. මෙම සංක්ෂේප මාලා වර්ග දෙකකි.

1. ඇරිස්ටෝටලියානු සංක්ෂේප මාලා
2. ගොක්ලීනියානු සංක්ෂේපමාලා

ඇරිස්ටෝටලියානු සංක්ෂේපමාලා

මෙහිදී එක් එක් පූර්ව සංවාක්‍යයේ ලොප් වන නිගමනය අපර සංවාක්‍යයේ පක්ෂ අවයවය වේ. පහත සංවාක්‍ය ශ්‍රේණිය දෙස බලමු.

1. සියලු A B වේ
සියලු B C වේ
 \therefore සියලු A C වේ
2. සියලු C D වේ
සියලු A C වේ
 \therefore සියලු A D වේ
3. සියලු D E වේ
සියලු A D වේ
 \therefore සියලු A E වේ

මෙයින් ගොඩ නැගෙන ඇරිස්ටෝටලියානු සංක්ෂේපමාලාව මෙසේ වෙයි.

සියලු A B වේ

සියලු B C වේ

සියලු C D වේ

සියලු D E වේ

∴ සියලු A E වේ

මෙහි සප්‍රමාණ තාවයට අදාළ විශේෂ රීති දෙකකි.

01. සංක්ෂේපමාලාවේ විශේෂ ප්‍රස්තුතයක් වෙතොත් එය පළමු අවයවය විය යුතුය.

02. සංක්ෂේපමාලාව තුළ නිශේධන ප්‍රස්තුතයක් වෙතොත් එය අවසන් අවයවය විය යුතුය.

ගොක්ලීනියානු සංක්ෂේපමාලා

මෙහිදී එක් එක් පූර්ව සංවාකායේ ලොප් වන නිගමනය අපර සංවාකායේ සාධා අවයවය වේ. පහත සංවාකාය ශ්‍රේණිය දෙස බලමු.

01. සියලු D E වේ.

සියලු C D වේ.

∴ සියලු C E වේ

02. සියලු C E වේ ලොප් වේ

සියලු B C වේ.

∴ සියලු B E වේ

සියලු B E වේ ලොප් වේ

සියලු A B වේ.

∴ සියලු A E වේ

මෙයින් ගොඩනැගෙන ගොක්ලිනියානු සංක්ෂේපමාලාව මෙසේ වෙයි.

සියලු D E වේ.

සියලු C D වේ.

සියලු B C වේ.

සියලු A B වේ.

∴ සියලු A E වේ

මෙහි සප්‍රමාණතාවයට අදාළ රීති දෙකකි.

01. විශේෂ අවයවයක් වෙතොත් එය අවසන් අවයවය විය යුතුය.

02. නිශේධන අවයවයක් වෙතොත් එය පළමු අවයවය විය යුතුය.